

פרשת ואתחנן, דורות, מקורות

1. תנחומא על אתר

דבר אחר :

הכל כאשר לכל .

אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא : ריבון העולם, הכל שווין לפניך, תם ורשע אתה מכלה. מרגלים הכעיסו לפניך בדיבת הארץ, שנאמר : **ויוציאו דיבת הארץ** (במד' יג לב) ואני ששימשתי את בניך לפניך במדבר ארבעים שנה, מקרה אחד לי ולהם .

משל למה הדבר דומה ?

למלך שבקש לישא אשה. שלח שלוחיו לראותה אם נאה אם לאו. הלכו וראו אותה .

באו למלך ואמרו לו : ראינו אותה ואין כעורה ועזובה כמוה .

שמע שושבינו ואמר ליה : לא כן מרי, אלא אין אשה נאה ממנה בעולם .

בא לישא אותה. אמר אבי הנערה לשלוחי המלך, נשבע אני בחיי המלך, שאין אחד מכם נכנס כאן, מפני שבזיתם אותה לפני המלך .

בא השושבין ליכנס, אמר לו : אף אתה לא תכנס .

אמר לו השושבין : אני לא ראיתיך ואמרת לי למלך שאין נאה הימנה בעולם, והם אמרו אין כעורה הימנה, ועכשיו הנח לי ואראה אם כדברי אם כדבריהם .

כך אמר משה : לפני הקדוש ברוך הוא, ריבוני, המרגלים הוציאו דיבה על הארץ, ואמרו : ארץ אוכלת יושביה (במ' יג לב) .

אבל אני לא ראיתי אותה ושבחתי לפני בניך ואמרת לי : **כי ה' אלוהיך מביאך אל ארץ**

טובה. ועכשיו אראה אותה אם כדברי אם כדבריהם, שנאמר : **אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן וגו' .**

אמר ליה : כי לא תעבור .

אמר לו משה : אם כן הכל שווין לפניך, תם ורשע אתה מכלה !!

2. מדוע באמת לא הסכים הקב"ה להיעתר לבקשתו זאת

חז"ל עונים על כך במדרש) דברים רבה (וילנא) פרשה ז ד"ה י :

"ד"א ולא נתן לכם לב לדעת א"ר שמואל בר נחמני בשביל עצמו א"ל משה את הדבר הזה. כיצד? שני דברים גזר הקב"ה אחד על ישראל ואחד על משה. אחד על ישראל, בשעה שעשו אותו מעשה, מניין? שנאמר) : דברים ט (הרף ממני ואשמידם. ואחד על משה, בשעה שביקש משה ליכנס לארץ ישראל, אמר לו הקב"ה : לא תעבור את הירדן הזה. ומשה ביקש מן הקב"ה לבטל את שתיהן. אמר לפניו : רבש"ע! סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך, ובטלה של הקב"ה ונתקיימה של משה. מניין? שנא) 'במדבר יד (סלחתי כדברך. כיון שבא ליכנס לא"י, התחיל אומר) : דברים ג (אעברה נא ואראה את הארץ הטובה. אמר לו הקב"ה : משה, כבר בטלת את שלי וקיימתי את שלך, אני אמרתי ואשמידם, ואת אמרת סלח נא, ונתקיים שלך. ואף עכשיו מבקש אני לקיים את שלי ולבטל את שלך, א"ל הקב"ה : משה, אין אתה יודע מה לעשות? אתה רוצה לאחוז את החבל בשני ראשין? א"ל : אם אעברה נא אתה מבקש לקיים, בטל סלח נא, ואם סלח נא אתה מבקש לקיים, בטל אעברה נא. אריב"ל : כיון ששמע משה רבינו כך" אמר לפניו : רבש"ע! ימות משה ומאה כיוצא בו ולא תנזק צפורנו של אחד מהם ."

יש להבין מדוע שתי הבקשות שבקש משה "סלח נא" על חטא העגל, ו"אעברה נא ואראה את הארץ הטובה", סותרות זו את זו, ונחשב כאילו הוא מבקש להחזיק את החבל בשני ראשים? נראה לומר, שאם היה משה נכנס לארץ בלא דור המדבר יוצאי מצרים, לא הייתה מתבררת הסליחה שהקב"ה סלח להם, והיו אומרים שמתו במדבר בגלל שהקב"ה לא סלח להם, ועל ידי כך שמשה גם כן לא נכנס לארץ כמותם, יהיה ברור לכולם, שכשם שמשה עתיד לקום בתחית המתים ולהיכנס לארץ כן גם בני דורו. ולכן שתי הבקשות של משה סותרות זו את זו. "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" מחליש את בקשתו "סלח נא", וכך מפורש במדרש הבא (במדבר רבה (וילנא) פרשה יט ד"ה יג):

"אמר לו הקב"ה למשה: באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ? משל, לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך ונשבית הצאן, ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך, אמר לו המלך: אם את נכנס עכשיו מה יאמרו הבריות שאתה השבית הצאן, אף כאן אמר לו הקב"ה למשה שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא וקברתם במדבר ואת מכניס דור אחר, עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא!!? אלא תהא בצדן ותבא עמהן, שנאמר): דברים לג (ויתא ראשי עם צדקת ה' עשה, לכך כתיב: לא תביא את הקהל הזה אלא שיצא עמך."

ונראה שעומק המדרשים הנ"ל הוא בכך, שאם דור המדבר שיצא ממצרים בהנהגתו של משה אינו יכול להיכנס לארץ, הרי זה מראה שגם משה רבנו עצמו אינו יכול להיכנס לארץ, ולהנהיג את דור באי הארץ. והסיבה לכך היא, מפני גודל רום מדרגתו של משה שנקרא "איש האלוקים",